

Zelazow 18.10.2006

JK

GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Centrum Pomocnicze Armii Krajowej
Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93 tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fajdak@wp.pl www.zawacka.pl
NIP: 56-625-127-120 REGON: 870502736
KRS 0000041692
NIP: 1090 1506 0000 0000 5002 0244

poza Pom.

Włodawek Warszawa
Orzel Biały i ŻWZ-AK
+ Kowalewski Leszek
ps. „Czarny” i in.

N:1339/2192 Pom.

VMM
VJM

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Yłowalewski Leszek

T: N-1339/2192 Pom

poza Dom. Głocinówek Warszawa

"Omet Biuty";
2 N 2-AK

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 35, 1-3

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. —

VI. Fotografie słów i ikonografii

II. Materiały uzupełniające reżys-
- Kowalewski Leszek:

1. Gwosdzyniska Marianne, biogram „Kowalewski Leszek”,
[w:] Włodawski słow. biograf., pod red.
St. Klunikowskiego, Włodawek 2004, t. 1,
s. 77-78, kserokop. k. 1 s. 1
2. Grodecka Zofia, Pomniki Leszek
Kowalewski, kserokop. art. brak źródła k. 2 s. 1-3

KOWALEWSKI LESZEK

pseud.: Czarny, Leszek,
Tomasz, Tomasz Twardy

(1910–1943), żołnierz Armii Krajowej.

Urodził się 27 VIII 1910 r. we Włocławku, jako syn Leona Kowalewskiego, urzędnika miejskiego, i Marii z d. Brudzewskiej, nauczycielki. Jego dziad Wac-

ław Kowalewski był rodzonym bratem Przemysława Kowalewskiego. W 1926 r. rozpoczął naukę w Państwowej Średniej Szkole Technicznej Kolejowej w Warszawie, którą ukończył w 1931 r. z tytułem technika drogowo-budowlanego. Po ukończeniu Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimie-

rzu Wołyńskim (VIII 1931–VI 1932) i kilku miesiącach pracy przy budowie linii kolejowej w Gdyni, w kwietniu 1934 r. powrócił do Włocławka. Pracował w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji we Włocławku (1 V 1934–31 X 1935), następnie w Zakładach Celulozowych we Włocławku (7 XI 1935–6 V 1936), Przedsiębiorstwie „Dragomost” w Gdyni (6 V 1936–31 XI 1936) i z powrotem w Zakładach Wodociągów i Kanalizacji we Włocławku (do 30 IV 1937). Przed wybuchem II wojny światowej pracował w Gazowni Miejskiej w Warszawie.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 r. jako dowódca plutonu 8. pułku artylerii ciężkiej. Ranny w bitwie nad Bzurą, wzięty do niewoli, zbiegł z transportu i wrócił do Warszawy. Od pierwszych dni okupacji niemieckiej włączył się do działalności konspiracyjnej. Początkowo należał do organizacji „Orzeł Biały”, z którą brał udział w działaniach partyzanckich na Lubelszczyźnie. Po wydostaniu się z zasadzki przygotowanej przez prowokatora, powrócił do Warszawy i wstąpił do Związku Walki Zbrojnej gdzie został zastępcą Romana Rozmiłowskiego, dowódcy baterii artylerii 7. pułku piechoty „Madagaskar” — „Garłuch”. Następnie, pod pseudonimami Czarny i Leszek, był zastępcą Bohdana Rogońskiego, dowódcy grupy likwidacyjnej Okręgu Warszawa–Miasto. Razem z R. Rozmiłowskim uczestniczył m.in. w głośnej akcji likwidacyjnej Igo Syma (7 III 1941), a po wyjeździe B. Rogońskiego do Lwowa przez pewien czas dowodził grupą. Od listopada 1941 r. był dowódcą grupy likwidacyjnej o kryptonimie Wapiennik, potem 993/W kontrwywiadu Oddziału II Komendy Głównej ZWZ-AK pod pseudonimem Tomasz Twardy. Rozkazem z 11 XI 1942 r. miano-

wany został porucznikiem rezerwy. Dowodził kilkudziesięcioma akcjami „Wapiennika”, sam także uczestniczył w akcjach grupy likwidacyjnej.

Aresztowany z bronią w rękę 21 VII 1943 r., osadzony na Pawiaku, został rozstrzelany 27 VII tr. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari.

Nie ożenił się.

APW, Zarząd Miejski we Włocławku, lata 1918–1939. Akta osobowe pracowników urzędu, poz. 117; — Kunert A.K., *Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939–1944*, Warszawa 1987, t. I, s. 101.

Marianna Gruszczyńska

Włocławski słownik
biograficzny, pod red.
Stanisława Szumikou-
skiego, Włocławek 2004,
t. I, s. 77-78

✓ Porucznik Leszek Kowalewski

Organizator i dowódca grupy likwidacyjnej „993/W” Kontrwywiadu Oddziału II Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Pseudonimy: Czarny, Leszek, Tomasz, Tomasz Twardy. Oficer rez. artylerii WP: podporucznik 1936, porucznik 1942. Odznaczony Krzyżem Wojennym Orderu Virtuti Militari V klasy (1944).

11/12

Leszek Kowalewski urodził się 27 sierpnia 1910 r. we Włocławku, jako syn Leona, urzędnika miejskiego i Marii Brudzewskiej, nauczycielki. Od 1926 r. uczył się w War-

szawie na Wydz. Drogowo-Budowlanym Państwowej Średniej Szkoły Technicznej i Kolejowej, uzyskawszy w czerwcu 1931 r. dyplom technika drogowo-budowlanego. Po zaliczeniu Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim w czerwcu 1932 r., pracował przy budowie linii kolejowej w Gdyni, potem jako urzędnik w Zarządzie Miejskim we Włocławku i jako urzędnik w Gazowni Miejskiej w Warszawie.

W kampanii wrześniowej 1939 r. dowodził plutonem 8. pułku artylerii ciężkiej. Podczas walk nad Bzurą został ranny i wzięty do niewoli. Zbiegł z transportu do obozu jenieckiego i wrócił do Warszawy. Zamieszkał przy. ul. Gen. Józefa Zajęczka, na Żoliborzu i stał się znana postacią tej dzielnicy z powodu zwracającej uwagę wybitnej urody męskiej i „sportowego” zachowania.

Wstąpił do konspiracji na przełomie 1939/40 r. i początkowo należał do organizacji „Orzeł Biały”, by po krótkim pobycie w grupie partyzanckiej na Lubelszczyźnie, wstąpić do Związku Walki Zbrojnej (ZWZ). Został wówczas zastępcą Romana Rozmiłowskiego, dowódcy baterii artylerii 7. pp „Madagaskar” – „Garłuch”. Następnie losy swoje związał z grupą likwidacyjną Okręgu Warszawa-Miasto ZWZ, będąc zastępcą jej dowódcy, Bohdana Rogalińskiego. Używał wówczas pseudonimów „Czarny” i „Leszek”. Brał udział m.in. w wykonaniu wyroku śmierci na Igo Symie, aktorze i aktywnym konfidentem Gestapo. Po wyjeździe Bohdana Rogalińskiego do Lwowa, przez pewien czas dowodził grupą likwidacyjną Okręgu Warszawa-Miasto ZWZ.

W listopadzie 1941 r. zorganizował oddział dywersyjno-bojowy Wydziału Bezpieczeństwa i Kontrwywiadu KG ZWZ/AK. Utworzony przez Kowalewskiego oddział stanowił grupę likwidacyjną o kryptonimie „Wapiennik”, potem „993/W”. Przyjąwszy pseudonim „Tomasz Twardy”, Kowalewski dowodził kilkudziesięcioma akcjami likwidacyjnymi, wymierzonymi w wybitnie zbrodniczych niemieckich okupantów lub groźnych polskich kolaborantów. Brał udział także w akcjach grupy likwidacyjnej Okręgu Warszawa, potem podporządkowanej Obszarowi Warszawa AK.

Został mianowany porucznikiem rezerwy rozkazem L.65/BP z 11 listopada 1942 roku.

Zorganizowany przez Kowalewskiego zespół bojowy Kontrwywiadu KG AK, przeznaczony do niezwykle trudnych i niebezpiecznych zadań – składał się z wyborowych żołnierzy pionu dywersyjnego. Oddział „993/W” (tj. 993 – wykonawczy) w marcu 1943 r. liczył ok. 30 ludzi. Oddział pełnił równocześnie funkcje wywiadowcze, rozpoznawcze i likwidacyjne. Zasadniczym motywem utworzenia przez Kontrwywiad Komendy Głównej ZWZ/AK własnego oddziału bojowego szybkiego reagowania i samowystarczalnego, była konieczność wykonywania często akcji nie cierpiących zwłoki ze względu na powstanie natychmiastowego zagrożenia ze strony wroga (np. likwidacja agenta, który na krótko przyjechał do Warszawy). Bardzo istotnym elementem w tej służbie był trafny dobór zespołu ludzi podporządkowanych bezpośrednio Komendzie Głównej. Kowalewski sam spełniał wszelkie wymogi tej służby do specjalnych zadań i potrafił dobrać odpowiedni zespół.

Oddział dzielił się na patrole, zwane także „piątkami”, złożone każdy z kilku mężczyzn – bojowców i jednej łączniczki. „Piątkami” dowodzili podoficerowie i podchorążowie: Tadeusz Towarnicki „De Vran” – zastępca por. „Twardego”, Kazimierz Markiewicz „Cug”, Bolesław Bąk „Szlak”, dr Stefan Rogowiec „Marno” i „Sokół NN”. W czasie pełnej gotowości bojowej z oddziałem współpracowali dwaj lekarze: chirurg Waclaw Jastrzębski „Bujny” i dr Roman Borkowski, który brał też udział z bronią w rękę w akcjach.

19 lipca 1943 r. podczas wydobywania przez żoliborski pluton 214 i zespół „993/W” – zakopanej we wrześniu 1939 r. broni – por. Leszek Kowalewski został aresztowany i osadzony na Pawiaku. Ujęty z bronią w rękę, nie miał szans. Próby wydobywania go z więzienia nie powiodły się. 27 lipca został rozstrzelany na podwórzu więziennym.

Leszek Kowalewski został pośmiertnie 19 lutego 1944 r. odznaczony Krzyżem Wojskowym Orderu Virtuti Militari V klasy, jako jeden z najdzielniejszych żołnierzy podziemia akowskiego.

Dowodzenie Oddziałem, na wniosek Kierownictwa Kontrwywiadu KG AK powierzono por. Stefanowi Matuszczykowi („Porawa”). Zabrał on do „993/W” grupę podchorążych z plutonu 202 Zgrupowania „Żagłowiec”, Obwodu II Żoliborz. Byli to: Andrzej Zawadzki „Andrzej”, Walerian Różalski „Dan”, Józef Gumowski „Grzmot”, Jan Maass „Kim”, Józef Radke „Gozdawa” oraz część żołnierzy plutonu 214, z którymi Leszek Kowalewski był osobiście związany jako Żoliborzanin.

Większość z ich nie przeżyła działań dywersyjnych a zwłaszcza Powstania Warszawskiego.

Źródła:

1. Kunert Andrzej Krzysztof, Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. Warszawa 1987.
2. Strzembosz Tomasz, Oddziały szturmowe konspiracyjnej Warszawy 1939-1944. Warszawa 1983.
3. Materiały własne.

Por. dr Zofia Grodecka
Pluton 209, Zgrupowanie „Żagłowiec”,
Obwód II „Żywiciel”.

Kowalewski Leszek

